

УДК 342.228+342.7

DOI: 10.15587/2523-4153.2019.163513

ПРАВАЗАСТОСОВЧІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ РЕЧОВИХ ПРАВ НА НЕРУХОМОМЕ МАЙНО, ЩО ПРИДБАНЕ НА ЕЛЕКТРОННИХ ТОРГАХ

© Є. О. Лєгеца, О. О. Круговий

У статті розкривається особливості адміністративної процедури реалізації арештованого нерухомого майна через електронні торги. Процедура реалізації арештованого нерухомого майна шляхом е-торгів здавалось би є більш-менш врегульованою, однак підготовчі етапи до її фактичного здійснення містять ряд прогалин у законодавстві та моментів, за допомогою яких можна по-різному тлумачити дії як виконавців, так і самої процедури реалізації арештованого нерухомого майна боржника. Так, у разі факту реєстрації неповнолітньої дитини у житловому приміщенні боржника, процедура реалізації такого майна стає майже неможливою. Або приміром у разі порушення процедури оцінки нерухомого майна можливі наслідки у вигляді скарг на дії виконавця або визнання у судовому порядку звіту про оцінку нерухомого майна недійсним, що в свою чергу також ускладнює подальше здійснення процедури.

У зв'язку з вказаним необхідно змінити підхід як до підготовчих етапів процедури звернення стягнення на майно боржника так і до подальшої реалізації такого майна на е-торгах. Необхідно звернути уваги на існуючі проблеми у виконавчому провадженні та повною мірою їх окреслити, що в свою чергу допоможе виявити прогалини законодавства та провести удосконалення положень закону

Ключові слова: адміністративні процедури, адміністративні процедури реалізації арештованого нерухомого майна через електронні торги

1. Вступ

Виконавча вертикаль мусить забезпечувати належну реалізацію рішень центру згори донизу [1, с. 13] Так, наприклад, відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» Державний реєстр речових прав на нерухоме майно визначається як єдина державна інформаційна система, що забезпечує обробку, збереження та надання відомостей про зареєстровані речові права на нерухоме майно та їх обтяження, про об'єкти та суб'єктів таких прав. Держателем цього реєстру, керуючись нормами зазначеного закону, виступає Міністерство юстиції України [2].

Так, основні засади права власності в Україні на нерухоме майно визначаються Конституцією України, яка є правовим базисом здійснення державної реєстрації права власності на нерухоме майно. Зокрема, в Україні встановлено наступні форми власності: державна, приватна, комунальна. Конституція України положеннями ст. 41 регламентує право кожного володіти, розпоряджатися та користуватися своєю власністю. А власне саме право власності може та повинно набуватися лише у визначеному законом порядку [3].

Процедуру здійснення державної реєстрації речових прав на нерухоме майно регламентовано спеціальним Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», визначено певною мірою ЦК України, а також Земельним кодексом України, Лісовим кодексом України, Водним кодексом України, Законом України «Про Державний земельний кадастр», Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності», та інші [4, с. 176]. Проте адміністративна процедура державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, що придбане на електронних торгах не розкрита в законодавчих актах.

2. Огляд літератури

В. В. Липинський зазначає, що під адміністративною процедурою можна визначити як встановлений нормами адміністративно-процесуального права порядок діяльності владних суб'єктів правовідносин публічної адміністрації щодо реалізації нормативно-правового регулювання у сфері публічного управління та розгляду і вирішення конкретних адміністративних справ [5, с. 98].

П. Ф. Кулинич справедливо вказує про те, що державна реєстрація прав на нерухомість виступає одним із компонентів правоохоронної функції держави. Науковець підкреслює, що та система державної реєстрації, яка сьогодні діє, повинна брати орієнтир не тільки на добросовісних учасників ринку, але й на викорінення злочинних проявів у цій сфері. Дані положення слід відобразити не лише в нормах, що встановлюють порядок реєстрації, однак і в самій організації внутрішній взаємодії між органами реєстрації та правоохоронними органами [6, с. 37].

Здійснення державної реєстрації прав на нерухоме майно в площині реалізації арештованого нерухомого майна є завершальним щаблем останньої.

Кеча А. С. стверджує, що державна реєстрація, як своєрідний адміністративний вплив держави на регулювання певних суспільно-правових відносин, є адміністративно-правовим інститутом державного управління, який спрямований на регулювання однорідних соціальних відносин, що виникають у процесі державної реєстрації. Також науковець визначає процедуру державної реєстрації прав як сукупність послідовно здійснюваних дій щодо надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень [7, с. 129].

Лєгеца Є. О. зазначає, що адміністративний процес і адміністративна процедура є різними категоріями, тобто охоплюють різні сфери. У першому

випадку законодавець чітко визначає сферу «адміністративного судочинства», а в другому – «порядок, що завершується прийняттям адміністративного акта і його виконанням» [1, с. 151].

3. Мета та задачі дослідження

Метою дослідження є розкриття особливості адміністративної процедури реалізації арештованого нерухомого майна через електронні торги.

Для досягнення мети були поставлені такі задачі:

1. дослідити теоретичні основи адміністративної процедури реалізації арештованого нерухомого майна через електронні торги;

2. з'ясувати практичне застосування адміністративної процедури реалізації арештованого нерухомого майна через електронні торги.

4. Особливості адміністративної процедури реалізації арештованого нерухомого майна через електронні торги

Так, Зеленкова І. І. вказує, що в процесі здійснення стягнення на нерухоме майно боржника виконавець має провести опис такого майна результати якого закріплюються у відповідному протоколі. Опис нерухомого майна здійснюється за його місцезнаходженням. При цьому мають бути дотримані вимоги щодо опису того чи іншого об'єкту нерухомого майна. Так, наприклад, якщо опису підлягає будівля, споруда, приміщення, квартири обов'язково мають бути зазначені такі відомості як загальна площа, кількість кімнат (приміщень), їх площа та призначення, матеріали стін, кількість поверхів, поверх або поверхи, на яких розташоване приміщення (квартира), інформація про підсобні приміщення та споруди [8, с. 62].

Одним з нюансів опису нерухомого майна боржника є та обставина, що у випадку відмови боржника щодо добровільного допуску виконавця до нерухомого майна з метою проведення його опису, можливе примусове проникнення виконавця на підставі рішення суду за участю не менше двох понятих до житлового приміщення боржника чи на територію земельної ділянки боржника задля опису нерухомого майна, яке підлягає арешту. Окрім цього, ч. 2 ст. 14 Закону України «Про виконавче провадження» регламентує також можливість залучення виконавцем працівників поліції [9]. Однак, необхідно зазначити, що у зв'язку з відсутністю чіткої регламентації процедури проникнення до власності боржника, на практиці виконавець фактично нічого не може зробити і навіть така згадка у законі як залучення працівників правоохоронних органів не дає можливості здійснювати виконавчі дії.

Так, Фурса С. Я. вказує про те, що в Україні при вилученні майна за участю органом внутрішніх справ, останні, фактично, проявляють бездіяльність посилаючись на те, що вони повинні тільки спостерігати, щоб не порушувався громадський порядок, а питання примусового вилучення майна – це проблема державного виконавця, тепер у нього є важелі впливу на боржника, які зводяться до порушення кримінальної справи [10, с. 11].

З цього приводу Вінциславська М. В. зазначає, що в силу приписів Закону України «Про виконавче провадження» роль понятих зумовлена метою мінімізувати зловживання як з боку державних виконавців, так і з боку інших осіб, які беруть участь у виконавчому процесі [11, с. 299].

Також варто зазначити й ту обставину, що законодавством України не передбачено чіткої категорії осіб які мають право виступати у ролі понятого під час вчинення виконавчих дій. На думку С. Я. Фурси, понятими не можуть бути самі державні виконавці, а також працівники органів внутрішніх справ, прокурори та судді. Небажаним є й притягнення як понятих інших працівників державної виконавчої служби (наприклад водіїв чи інших технічних працівників), працівників інших органів та організацій, що виконують вимоги державних виконавців [10, с. 10].

На думку Зеленкової І. І. участь понятих сприяє попередженню, приміром, вчиненням порушення законодавства виконавцем, як навмисне не зазначення певного майна при проведенні його опису або скажімо допомога боржникові у приховуванні майна, що виступає об'єктом стягнення. Саме з цих міркувань науковець зазначає, що свідчення понятих можуть являтися одним із інструментів доказування у справах про вчинення правопорушення виконавцем [8, с. 49–50].

Після проведення опису нерухомого майна боржника, на яке накладено арешт, саме майно не вилучається, як це може відбуватися з рухомим майном. Так, на підставі ст. 58 ЗУ «Про виконавче провадження» таке майно може бути передане на зберігання боржникові або ж іншим особам (зазвичай це члени сім'ї) під розписку. Зберігач арештованого нерухомого майна, має право використовувати таке майно, якщо воно не загрожуватиме зменшенню вартості цього майна. При цьому боржник та його члени сім'ї зберігають майно на безоплатній основі [9].

Окремо законом визначено умови зберігання нерухомого майна у виконавчому провадженні, зокрема, зберігач зобов'язаний дотримуватися торговельно-технологічних, санітарно-гігієнічних і протипожежних норм при зберіганні нерухомого майна, а також забезпечити його демонстрацію та передачу переможцю е-торгів [12].

Аби реалізувати нерухоме майно боржника самого лише опису та арешту недостатньо. Так, задля дотримання економічної складової ринкових відносин та задля подальшого продажу нерухомої власності – має бути визначено ціну такого майна, що в свою чергу є однією з обов'язкових умов договору купівлі-продажу. При цьому, визначення ціни нерухомого майна виконавцем самостійно або судом заборонено. Так, на етапі оцінки або ж його ще називають етапом визначення вартості нерухомого майна, що в принципі є одним і тим же, залучають спеціального суб'єкта оціночної діяльності. Згідно з ч. 3 ст. 57 ЗУ «Про виконавче провадження» саме цим суб'єктом за результатами проведення оціночної діяльності складається звіт про оцінку нерухомого майна [9]. Однак, тут же слід вказати, що у разі реалізації на електронних торгах іпотечного майна – його вар-

тість встановлюється за рішенням суду на підставі поданих документів.

Керуючись ч. 1 ст. 12 Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» звіт про оцінку майна являється документом, що підписується оцінювачами, які безпосередньо здійснювали визначення вартості майна, а також скріплюється підписом керівника цих оцінювачів [13].

У звіті про оцінку майна зазначаються висновки про фактичну вартість майна, яку визначають за декількома критеріями та із застосуванням спеціальних методів. Також звіт про оцінку майна виступає підтвердженням виконання завершення етапу визначення ціни нерухомого майна [13].

Тут же слід зазначити, що звіт про оцінку нерухомого майна може бути оскаржено боржником або кредитором шляхом звернення до суду. Однак, як зазначає законодавець, у такій ситуації посилення на результати оцінки майна (звіту) не є підставою для припинення процедури продажу майна, за винятком випадків, коли таке виконання зупинено судом [2].

Додатково, в контексті оцінки арештованого нерухомого майна слід зазначити, що така оцінка має здійснюватися з урахуванням положень Національного стандарту № 2 «Оцінка нерухомого майна», який затверджено Постановою КМУ № 1442 від 28.10.2004 р. [14] та Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», який затверджено Постановою КМУ № 1440 від 10.09.2003 р. [15].

Положення вказаних стандартів є обов'язковими при здійсненні своєї діяльності суб'єктами, що проводять оціночну діяльність на професійній основі [13].

Варто зазначити, що на підставі п. 50 Національного стандарту №1 перш ніж здійснювати оцінку майна необхідно провести належні підготовчі процедури, зокрема, ознайомитися з майном, яке виступає об'єктом оцінки [15].

Дані положення містяться також у ст. 11 вже згаданого Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» у яких закріплено обов'язок замовників оцінки у наданні доступу до об'єкту оцінки відповідному суб'єктові, що проводить таку оцінку, а також забезпечити отримання ним належної достовірної інформації про майно [13].

Отже, як бачимо, перш ніж проводити оціночну діяльність нерухомого майна, яке є предметом стягнення у виконавчому провадженні, має бути забезпечено ознайомлення з таким майном. При цьому, як вказує Фурса С. Я., дане ознайомлення має відбуватися не лише за допомогою інформації, що міститься у наданих документах, а й безпосередньо у фізичному розумінні, тобто шляхом проведення огляду нерухомого майна, здійснення замірів такого майна тощо [10, с. 10].

В зв'язку з цим, при порушенні порядку здійснення оціночної діяльності виконавець, як державний так і приватний, наражається на оскарження своїх дій з боку учасників виконавчого процесу, адже в такому випадку відбуватиметься порушення приписів Осно-

вного Закону України, зокрема ст. 19, яка проголошує, що посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування дії мають виконуватися виключно на підставі, в межах своїх повноважень та у законний спосіб [16].

В контексті оцінки нерухомого об'єкта Зеленкова І. І. підкреслює, що на підставі висновку експерта реалізація нерухомого майна може бути визнана недоцільною. Наприклад, значні пошкодження майна, його досить явний знос можуть бути такими причинами, або, наприклад, якщо сума грошових коштів, яка планується бути отриманою з реалізації нерухомого майна, не покриє всіх витрат у виконавчому провадженні [8, с. 78].

На сьогодні ще не має усталеної судової практики з питань реалізації арештованого нерухомого майна шляхом е-торгів. Так, наприклад, норма закону передбачає, майно має відчужуватися за ціною, яка зазначена у звіті про оцінку майна, що в свою чергу має чинність 6 місяців. Однак, судова практика та виконавчий процес в цьому плані різняться: часто трапляється так, що нерухоме майно передається на реалізацію органом виконавчої служби із чинним звітом, проте під час самої реалізації вказаного майна цей звіт втрачає свою чинність.

Так, ВСУ у справі № 3-242гс16 від 06.04.2016 р. дійшов висновку, що звіт про оцінку майна можна вважати дійсним, якщо від дня його підписання до дня проведення прилюдних торгів пройшло не більше шести місяців. Після збігу цього строку обов'язковою умовою призначення й проведення прилюдних торгів є отримання нового звіту про оцінку майна. Також суд однозначно заявив, що проведення електронних торгів із реалізації майна за ціною, визначеною звітом про оцінку майна, який утратив чинність, є порушенням установлених законодавством правил про порядок реалізації арештованого майна шляхом проведення електронних торгів [17].

Таким чином суди мають встановлювати факт порушення норм законодавства, які регламентують проведення е-торгів та у випадках, встановлених законом застосувати наслідки невиконання зазначених норм, при вирішенні суперечки щодо визнання е-торгів недійсними.

5. Результати дослідження

Для того, щоб е-торги конкретного нерухомого об'єкта можна було провести, ДП «СЕТАМ» на платформі електронних торгів створює order про лот з відповідним контентом, який містить назву, місцезнаходження, опис тощо. Після того, як створено order система в автоматичному форматі визначає строк підготовки до проведення е-торгів, який становить:

1. для лотів з ціною до 5000,00 грн – 10 календарних днів;
2. зі стартовою ціною від 5000,01 до 1 000 000,00 грн – 20 календарних днів;
3. для лотів, ціна яких починається від 1 000 000,01 грн – 30 календарних днів [9].

Додатково варто зазначити, що дату проведення електронних торгів система також формує автоматично, про що сповіщується на web-site у вигляді newsletter (інформаційне повідомлення). При цьому,

датою початку проведення електронних торгів є наступний день після останнього дня підготовки до проведення е-торгів [12].

Newsletter про е-торги повинно містити відомості лише про один лот та, окрім загальної інформації (такої як: дату й час початок електронних торгів, кінцевий строк подачі заявок, банківські реквізити тощо), також має містити інформацію про нерухоме майно (лот): його реєстраційний номер; вид та найменування, його склад, характеристики, опис, наявність дефектів, місцезнаходження, фото, стартову ціну продажу тощо. Вказана інформація безпосередньо береться ДП «СЕТАМ» з документів, що були надані замовником е-торгів, тобто державним або приватним виконавцем [12].

Як зазначає Луценко Д. С., інформаційне повідомлення слід вважати однією із перших юридичних дій при проведенні е-торгів, оскільки ця дія провокує походження юридичних наслідків. Дослідник при цьому не погоджується з Л. М. Довгопаловою, яка при характеристиці інформаційного повідомлення при проведенні торгів вказує про те, що таке повідомлення виступає свого роду офертою. Луценко Д. С.

відстоює позицію, що newsletter являє собою виключно пропозицію у здійсненні правочину для бажаючих та не являє собою оферту, оскільки не містить істотних умов договору.

В свою чергу Дейнега М. А. наполягає на тому, що спираючись на правовий характер торгів, вони є не що іншим, як певною пропозицією іншої сторони майбутнього договору, з визначенням всіх умов договору відповідно до оголошеного аукціону, окрім ціни. При цьому, визначення переможця є науковець вважає нічим іншим, як акцептом оферти, тобто, у будь-якому разі, у цей момент укладається договір. Укладати після цього ще один, письмовий, договір (хоч би й під виглядом протоколу про проведення аукціону) сенсу немає, вважає автор. Це лише ускладнює відносини сторін і породжує зайві спори [18, с. 78].

При цьому слід додати, що кожен вид нерухомого майна має свої вимоги до інформації, яка має бути опублікованою Організатором е-торгів [12]. Так, якщо реалізації підлягає житловий будинок, квартири або інше житлове приміщення, має бути зазначено інформацію, вказану на рис. 1.

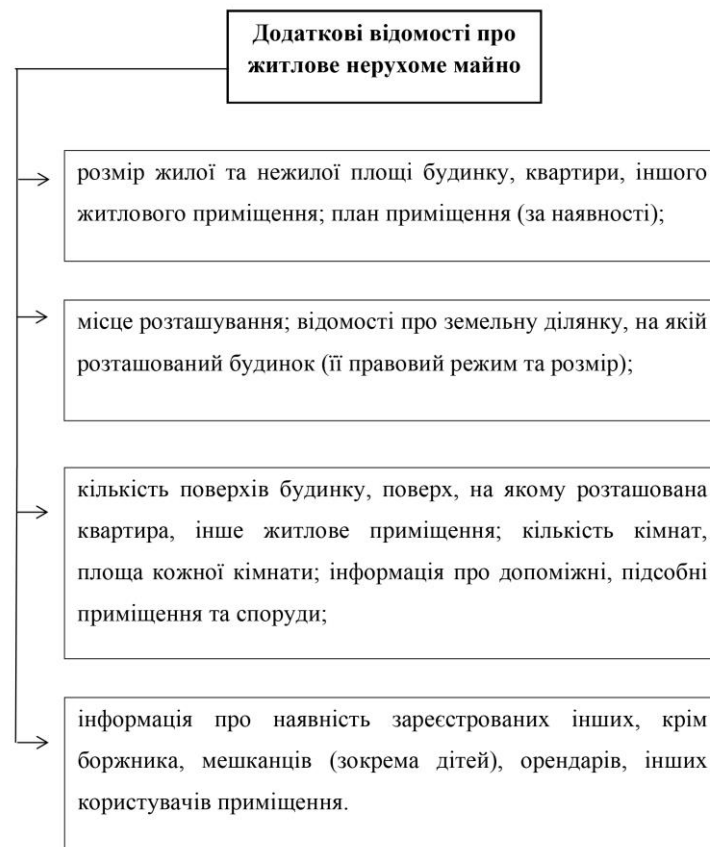

Рис. 1. Додаткові відомості про житлове нерухоме майно

Якщо ж реалізації підлягає, наприклад, земельна ділянка, в інформації про майно додатково зазначається, зокрема, її кадастровий номер та можливі обмеження на її використання; а також наявність комунікацій [19].

Варто також додати те, що ДП «СЕТАМ» має право самостійно доповнити на web-site відомості

про лот, однак виключно у частині фотографій та опису майна.

За проведення електронних торгів з реалізації нерухомого майна ДП «СЕТАМ» отримує винагороду, яка дорівнює 5 % від суми отриманої від реалізації нерухомого майна. Окрім цього, слід додати, що у разі, наприклад, реалізації рухомого майна, додатково

во мають бути компенсовані послуги щодо транспортування та зберігання майна [12].

6. Висновки

1. Розкриті теоретичні основи адміністративної процедури реалізації арештованого нерухомого майна через електронні торги. Частково питання реалізації арештованого нерухомого майна через електронний аукціон у виконавчому провадженні розглядали такі вчені як Зеленкова І. І., Щербак С. В., Дудник Д. В., Гук Б. М., Припуляк В. М., Верба-Сидор О. Б., Фурса С. Я., Луценко Д. С., Романюк Я. М., Мартинюк О. А., Череватенко І. М., Огріх Ю. Г. та інші.

Однак, незважаючи на вже існуючі наукові праці у досліджуваній сфері, все ж відсутні глибокі дослідження обраної назви теми статті. Тому питання реалізації арештованого нерухомого майна через електронні торги залишається відкритим та потребує свого подальшого наукового дослідження.

2. З'ясувано практичне застосування адміністративної процедури реалізації арештованого нерухомого майна через електронні торги. Процедура реалізації арештованого нерухомого майна шляхом

е-торгів здавалось би є більш-менш врегульованою, однак підготовчі етапи до її фактичного здійснення містять ряд прогалин у законодавстві та моментів, за допомогою яких можна по-різному тлумачити дії як виконавців, так і самої процедури реалізації арештованого нерухомого майна боржника. Так, у разі факту реєстрації неповнолітньої дитини у житловому приміщенні боржника, процедура реалізації такого майна стає майже неможливою. Або приміром у разі порушення процедури оцінки нерухомого майна можливі наслідки у вигляді скарг на дії виконавця або визнання у судовому порядку звіту про оцінку нерухомого майна недійсним, що в свою чергу також ускладнює подальше здійснення процедури.

У зв'язку з вказаним необхідно змінити підхід як до підготовчих етапів процедури звернення стягнення на майно боржника так і до подальшої реалізації такого майна на е-торгах. Необхідно звернути уваги на існуючі проблеми у виконавчому провадженні та повною мірою їх окреслити, що в свою чергу допоможе виявити прогалини законодавства та провести удосконалення положень закону.

Література

1. Легеза Є. О. Теорія публічних послуг: адміністративно-правова складова: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 452 с.
2. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України № 1952-IV. 01.07.2004 // Офіційний вісник України. 2004. № 30. Ст. 140.
3. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР. 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Мартинюк О. А. Проблеми державної реєстрації речових прав на нерухоме майно // Часопис Київського університету права. 2014. № 3. С. 175–177.
5. Ліпінський В. В. Адміністративна процедура: поняття, ознаки, принципи: мат. міжнар. наук.-пр. конф. // Одеські юридичні читання. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 96–98.
6. Кулинич П. Ф. Державна реєстрація прав на земельну нерухомість та земельний кадастр: поняття, співвідношення та правові засади // Юридичний журнал. 2005. № 11 (41). С. 35–42.
7. Кеча А. С. Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації речових прав на нерухоме майно: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 228 с.
8. Зеленкова І. І. Процедура звернення стягнення на майно боржника у виконавчому процесі: дис. ... канд. юрид. наук. Івано-Франківськ: Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького, 2017. 195 с.
9. Про виконавче провадження: Закон України №1404-VIII. 02.06.2016 // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 30. Ст. 542.
10. Фурса С. Я. Деякі концептуальні підходи до вирішення проблем стягнення на майно боржника у виконавчому процесі України // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2013. № 4 (98). С. 8–12.
11. Вінциславська М. В. Поняття та їх роль у виконавчому провадженні // Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2013. № 59. С. 298–302.
12. Про затвердження Порядку реалізації арештованого майна: Наказ Міністерства юстиції № 2831/5. 29.09.2016 // Офіційний вісник України. 2016. № 76. Ст. 179.
13. Про оцінку майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України № 2658-III. 12.07.2001 // Офіційний вісник України. 2001. № 34. Ст. 1577.
14. Національний стандарт № 2 «Оцінка нерухомого майна»: Постанова Кабінету міністрів України №1442. 28.10.2004 // Офіційний вісник України. 2004. № 44. Ст. 2885.
15. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Постанова Кабінету міністрів України № 1440. 10.09.2003 // Офіційний вісник України. 2003. № 37. Ст. 1995
16. Конституція України (1996). Закон України № 254к/96-ВР. 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
17. Постанова Верховного Суду України від 16.04.2016 р. по справі № 3-242гс16. Вісник Верховного Суду України. 2016.
18. Дейнега М. А. Сучасний стан та перспективи удосконалення правового регулювання проведення земельних торгів // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2015. № 232. С. 74–81.

19. Інструкція з організації примусового виконання рішень: Наказ Міністерства України № 512/5. 02.04.2012 // Офіційний вісник України. 2012. № 27. Ст. 1018.

Дата надходження рукопису 05.02.2019

Легеза Євген Олександрович, доктор юридичних наук, доцент, кафедра адміністративного та митного права, Університет митної справи та фінансів, вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, Україна, 49000

Круговий Олексій Олександрович, аспірант, кафедра адміністративного та митного права, Університет митної справи та фінансів, вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, Україна, 49000

УДК 349.3

DOI: 10.15587/2523-4153.2019.162096

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

© Г. А. Трунова

У статті на основі аналізу нормативно-правових актів, судової практики та наукових досліджень у сфері соціального забезпечення розглянуто окремі правові аспекти запровадження системи соціального медичного страхування в Україні.

Розглянуто основні міжнародні документи та акти Міжнародної організації праці, які закріплюють право людини на охорону здоров'я та медичну допомогу, а також встановлюють обов'язок держав щодо забезпечення реалізації цих прав, зокрема шляхом функціонування системи соціального медичного страхування. Наведено основні моделі фінансування системи охорони здоров'я.

Досліджено норми Конституції України у сфері охорони здоров'я, медичної допомоги та медичного страхування. Наведено Рішення Конституційного Суду України щодо справи про безоплатну медичну допомогу та можливість функціонування соціального медичного страхування. Аргументовано висновок, що медичне страхування це не самоціль, а гарантія реалізації права на охорону здоров'я та медичну допомогу. Акцентовано увагу на меті функціонування соціального медичного страхування.

Проаналізовано роль добровільного медичного страхування (приватного) у фінансуванні системи охорони здоров'я в Україні. Визначено окремі відмінності між соціальним та приватним медичним страхуванням. Акцентовано увагу, на проблемах здійснення страховиком виплат за договорами приватного медичного страхування в Україні.

Наведено об'єктивні чинники впровадження соціального медичного страхування. Проаналізовано нормативно-правові акти, які, починаючи з Концепції соціального забезпечення 1993 року, передбачають введення системи соціального медичного страхування.

В результаті дослідження зроблено висновки щодо необхідності виконання юридичного обов'язку держави щодо впровадження соціального медичного страхування, як гарантії реалізації прав громадян у сфері охорони здоров'я та медичної допомоги.

Ключові слова: соціальне медичне страхування, охорона здоров'я, медична допомога, застрахована особа, соціальний ризик

1. Вступ

Загальне охоплення послугами охорони здоров'я, забезпечення дієвого доступу щонайменше до базового медичного обслуговування, включаючи послуги тривалого догляду, вкрай важливі для досягнення Цілей в області сталого розвитку, як на глобальному рівні [1], так і на національному [2].

Все більше експертів вказують на те, що різниця між можливостями медицини та здатністю оплатити її послуги збільшується. Ситуація, коли люди залишаються один на один з важкою хворобою за відсутності державного фінансування дорогого лікування, відсутністю власних фінансових можливостей та виключно надією на благодійність, викликає обурення на державу за відсутність належно налагоджених механізмів фінансування таких випадків.

Саме загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування, а також добровільне соціальне страхування повинні стати ефективним та дієвим механізмом покриття витрат пацієнтів на лікування, діагностику, профілактику, реабілітацію у випадку хвороби та потреби тривалого догляду за хворими. Затяжний процес прийняття ключових нормативних актів щодо соціального медичного страхування позначив не тільки необхідність деталізації правових аспектів запровадження соціального медичного страхування, а й необхідність загальнотеоретичного обґрунтування потреб введення соціального медичного страхування, як гарантії реалізації прав на охорону здоров'я, що й зумовлює актуальність даного дослідження.